Отже, варто зазначити, що порушення прав людини, які збільшувались, закріплювались впродовж багатьох років та утворили цілий ряд правозахисників, які з радістю долучаться до перевантаження правоохоронних органів. Нагляд і контроль місцевих громад над поліцією створить умови для хорошої співпраці між правоохоронцями та громадянами. Проте, почавши реформування, варто не забувати про те, що неможливо провести реформу МВС, не зачепивши прокуратуру чи СБУ. Паралельно мають розпочатися реформи судів, державної служби та фіскальних органів.

Список бібліографічних посилань: 1. Про Національну поліцію : закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. *Відомості Верховної Ради України.* 2015. № 40–41. Ст. 379. **2.** Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів : закон України від 23.12.1993 № 3781-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 11. Ст. 50. **3.** Блистів Т. І., Колесник В. Т., Пригунов П. Я., Карпова К. В. Концептуальні підходи до визначення методологічної функції законодавчого забезпечення національної безпеки України. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. Серія: Юридичні науки.* 2015. Вип. 4 (81). С. 13–26. **4.** Концепція реформування правоохоронних органів України (система кримінальної юстиції) (проект) // Тюремний портал : сайт. URL: http://ukrprison.org.ua/index.php?id=1285058160 (дата звернення: 15.10.2019). **5.** Реформування системи правоохоронних органів України та міжнародний досвід трансформації поліції в країнах Центральної та Східної Європи : матеріали Міжнар. круглого столу (м. Київ, 14 жовт. 2005 р.) / Нац. ін-т проблем міжнар. безпеки при Раді нац. безпеки і оборони України. Київ, 2006. 190 с.

Одержано 17.10.2019

УДК 343.123.12(477)

Валерій Дмитрович ПЧОЛКІН,
доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри кримінального процесу,
криміналістики та експертології факультету № 6
Харківського національного університету внутрішніх справ;
https://orcid.org/0000-0002-3379-5036

СУТНІСТЬ І ЗАВДАННЯ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ

Сучасні погляди науковців і практиків на проблему отримання й оцінки доказів в ході кримінального провадження ґрунтуються на можливості використання матеріалів оперативно-розшукової

© Пчолкін В. Д., 2019

діяльності в кримінальному процесі, шляхом надання процесуального статусу оперативно-розшуковим заходам. У зв'язку з цим, у наукових роботах більше уваги стало приділятись питанням дослідження сутності та завдань оперативно-розшукового забезпечення кримінального провадження.

Аналіз сучасних поглядів науковців дозволяє сформувати узагальнене визначення оперативно-розшукового забезпечення кримінального провадження як системи оперативно-розшукових заходів і негласних слідчих (розшукових) дій, що спрямовані на створення оптимальних умов для виявлення злочинів та здійснення повного і об'єктивного процесу доказування; подолання протидії розслідуванню; виконання функції захисту (безпеки) учасників кримінального процесу; гарантування реалізації принципу невідворотності відповідальності винних за скоєне.

Сприймаючи зміст наведеного поняття як методологічну основу з досліджуваного питання, вважаємо доцільним визначити ряд завдань оперативно-розшукового забезпечення кримінального провадження.

Перше завдання стосується виявлення злочинів та кримінального процесуального доказування злочинної діяльності і винуватості осіб, що вчинили кримінальне правопорушення. Воно постає на ранніх стадіях виявлення ознак злочинів і осіб, які їх учинили. На етапі виявлення злочинів оперативно-розшукове забезпечення реалізується шляхом здійснення комплексу оперативно-розшукових заходів з документування дій розроблюваних осіб в межах оперативно-розшукових справ у відповідності зі ст. 8 і 9 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність», тобто шляхом виявлення і документування матеріальних та індивідуальних слідів, носіїв інформації, на яких залишились сліди злочину [1]. Оперативно-розшукове документування за своїм цільовим призначенням і змістом вирішує завдання, що збігаються з інститутом кримінального процесуального доказування. Після відкриття кримінального провадження сили і засоби оперативно-розшукової діяльності застосовуються вже шляхом організації проведення негласних слідчих (розшукових) дій у відповідності з Кримінальним процесуальним кодексом України [2].

Друге завдання пов'язане з питаннями подолання протидії злочинного середовища розслідуванню і судовому розгляду кримінальних правопорушень. Необхідність вирішення цього завдання може випливати як з матеріалів оперативно-розшукової діяльності, так і з отриманих в ході проведення слідчих (розшукових) дій. Заходи з подолання протидії злочинного середовища розслідуванню

кримінального провадження реалізуються відповідно до п. 1 ст. 41 КПК шляхом виконання доручень слідчого, прокурора щодо проведення негласних слідчих (розшукових) дій. У КПК України в якості негласних слідчих (розшукових) дій передбачено здійснення вже апробованих практикою оперативно-розшукових заходів, серед яких: аудіо-, відео контроль особи (ст. 260 КПК), зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж (ст. 263 КПК), зняття інформації з електронних інформаційних систем (ст. 264 КПК), обстеження публічно недоступних місць, житла чи іншого володіння особи (ст. 267 КПК), установлення місцезнаходження радіоелектронного засобу (ст. 268 КПК), спостереження за особою, річчю або місцем (ст. 269 КПК), аудіо-, відео контроль місця (ст. 270 КПК), контроль за вчиненням злочину (ст. 271 КПК) у таких формах, як контрольована поставка; контрольована та оперативна закупка; спеціальний слідчий експеримент; імітування обстановки злочину.

Третє завдання стосується забезпечення безпеки учасників кримінального процесу заходами та засобами оперативно-розшукової діяльності. До недавнього часу це завдання вирішувалося в основному підрозділами правоохоронних органів на відомчому рівні, без достатньої організаційної та матеріальної основи. З прийняттям законів України «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів», «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві», КПК України цей елемент оперативно-розшукового забезпечення кримінального судочинства розглядається як функціональний обов'язок оперативних підрозділів правоохоронних органів [3; 4; 2]. Це завдання випливає також із п. 6 ст. 7 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність», яка зобов'язує забезпечити із залученням інших підрозділів безпеку працівників суду і правоохоронних органів, осіб, які надають допомогу, сприяють оперативно-розшуковій діяльності, осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві, членів їх сімей та близьких родичів цих осіб.

Логічним завершенням оперативно-розшукового забезпечення кримінального провадження *є завдання, що пов'язане з гарантуванням принципу невідворотності відповідальності винних за скоєне.* Згідно КПК України та інших нормативно-правових актів, в межах кримінального провадження щодо тяжких та особливо тяжких злочинів, працівники поліції мають право застосовувати весь арсенал сил, засобів і методів оперативно-розшукової діяльності, зокрема, щодо припинення протидії кримінальному судочинству [5]. Гарантування принципу невідворотності відповідальності винних за скоєне здійснюється також шляхом розшуку особи, яка переховується

від органів досудового розслідування, слідчого судді, суду, ухиляється від відбування кримінального покарання або безвісти зникла. За дорученням слідчого чи прокурора працівники оперативних підрозділів мають право здійснювати заходи, передбачені оперативним (ініціативним) пошуком; виконувати доручення щодо проведення слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій.

Список бібліографічних посилань: 1. Про оперативно-розшукову діяльність : закон України від 18.02.1992 № 2135-XII // База даних (БД) «Законодавство України» / Верховна Рада (ВР) України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2135-12 (дата звернення: 18.10.2019). **2.** Кримінальний процесуальний кодекс України : закон України від 13.04.2012 № 4651-VI // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17 (дата звернення: 18.10.2019). **3.** Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів : закон України від 23.12.1993 № 3781-XII // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3781-12 (дата звернення: 18.10.2019). **4.** Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві : закон України від 23.12.1993 № 3782-XII // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3782-12 (дата звернення: 18.10.2019). **5.** Про затвердження Інструкції про організацію проведення негласних слідчих (розшукових) дій та використання їх результатів у кримінальному провадженні : наказ Ген. прокуратури України, МВС України, Служби безпеки України, Адміністрації Держ. прикордон. служби України, М-ва фінансів України, М-ва юстиції України від 16.11.2012 № 114/1042/516/1199/936/1687/5 // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0114900-12 (дата звернення: 18.10.2019).

Одержано 20.10.2019

УДК 343.13

Олександр Сергійович РОЗУМОВСЬКИЙ,
аспірант Харківського національного університету внутрішніх справ

ПРАКТИКА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ ЯК ДЖЕРЕЛО СУДОВОГО ПРАВОЗАСТОСУВАННЯ В УКРАЇНІ

Обравши шлях незалежного розвитку й закріпивши це у Конституції України, Україна створила умови будувати демократичну, соціальну і правову державу, змістом і спрямованістю діяльності якої, визначено права і свободи людини та їх гарантії. Наступним

© Розумовський О. С., 2019